

НОРМАТИВНО-ПРАВОВА БАЗА РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

В статті проаналізовано основні законодавчі акти у галузі екології. Зміст статті дає змогу зробити висновки щодо спрямованості низки норм національного екологічного законодавства на зменшення екологічних ризиків та упередження негативного антропогенного й техногенного впливу на навколишнє природне середовище. Автор звертає увагу на те, що за останні роки система екологічного законодавства була розширена і вдосконала, причому більшість запроваджених норм відповідають ідеям і принципам міжнародного екологічного права. Проте процес формування цієї галузі ще далекий від завершення. Незважаючи на те, що законодавство України з охорони навколишнього природного середовища є більш менш систематизованим і врегульованим, все ж залишається ще чимало невирішених завдань.

Ключові слова: *нормативно-правовий акт, закон, державна екологічна програма, постанова, охорона навколишнього природного середовища, екологічне законодавство, політичні інституції, екологічна політика, державне регулювання.*

Охорона навколишнього природного середовища, раціональне використання природних ресурсів, забезпечення екологічної безпеки життєдіяльності людини – невід’ємна умова сталого економічного та соціального розвитку України. З цією метою Україна здійснює на своїй території екологічну політику, спрямовану на збереження безпечного для існування живої і неживої природи навколишнього середовища, захисту життя і здоров’я населення від негативного впливу, зумовленого забрудненням навколишнього природного середовища, досягнення гармонійної взаємодії суспільства і природи, охорону, раціональне використання і відтворення природних ресурсів [9, с. 4].

Актуальність даного дослідження полягає в тому, що забезпечення сталого соціально-економічного розвитку країни має супроводжуватися створенням безпечного стану довкілля для життєдіяльності суспільства і кожної людини, спираючись на досконалу правову систему, яка б базувалася на гуманістичних і демократичних ідеях і принципах міжнародного права. Саме тому центральне місце у цьому процесі належать законодавству у галузі регулювання відносин щодо використання природних ресурсів, охорони навколишнього природного середовища, забезпечення екологічної безпеки, тобто екологічного законодавства України. Останнє має надати розвитку цих правовідносин чіткої цілеспрямованості, формальної визначеності, загальнообов’язковості, сприяти їх всебічному врегулюванню та подоланню різних колізій, створити юридичні засади для своєчасного застосування уповноваженими органами держави системи превентивних, оперативних, стимулюючих та державно-правових регулятивних і примусових важелів до юридичних і фізичних осіб і юридичної відпові-

дальності за екологічні правопорушення [10, с. 3].

Метою даного дослідження є аналіз еколого-правових норм законодавчих та підзаконних нормативно-правових актів, що регулюють відносини в галузі використання природних ресурсів, охорони навколишнього природного середовища і забезпечення екологічної безпеки; дослідження ролі законодавчих і виконавчих органів державної влади у проведенні та реалізації екологічної політики в Україні.

Вагомий внесок у процес дослідження нормативно-правової бази регулювання екологічної політики України зробив В.І. Андрейцев. У його дослідженні „Екологія і закон: екологічне законодавство України” [10] вміщено підзаконні акти України, які закріплюють екологічні права та обов’язки громадян, екологічні інтереси держави, регулюють відносини у галузі використання та відтворення природних ресурсів України. У збірнику законодавчих актів України про охорону навколишнього природного середовища [9] сконцентровано основні Закони України про охорону довкілля станом на 20 вересня 2006 р., що значно полегшує пошук необхідних матеріалів з даної проблематики і дає змогу комплексно оцінити законодавство України у сфері охорони довкілля. Заслуговує на увагу праця В.О. Дьомкіна [11], в якій опубліковано відомості про екологічне законодавство України та шляхи забезпечення його дотримання, структуру та принципи застосування міжнародного екологічного законодавства, засоби забезпечення його виконання. У монографії В.В. Костицького [12] розглядається комплекс соціально-економічних та правових проблем у сфері екології, аналізуються структура, особливості та перспективи подальшого розвитку екологічного законодавства і роль державного і суспільного механізмів регулювання у цих процесах.

Під екологічним законодавством України розуміють сукупність еколого-правових норм законодавчих та підзаконних нормативно-правових актів, що регулюють взаємини у галузі використання природних ресурсів, охорони навколишнього природного середовища і забезпечення екологічної безпеки, які передбачають захист екологічних прав громадян і реалізацію екологічної політики держави [11, с. 19].

Законодавчо-правову основу екологічно безпечного розвитку забезпечує діяльність Верховної Ради України, яка ухвалює відповідні закони стосовно діяльності в галузі охорони і використання навколишнього середовища, схвалює відповідні кодекси, що мають фундаментальне значення для використання тих чи інших природних ресурсів, а також затверджує державні екологічні програми. Всі документи, як правило, є актами прямої дії і підлягають безумовному виконанню органами державного управління і виконавчої влади. Важливим напрямом регулювання у сфері законотворення з боку Верховної Ради України є

прийняття нею документів, що містять концептуальні, програмні положення для вирішення актуальних екологічних проблем. Прикладом такої діяльності парламенту є прийняття Основних напрямів державної політики України в галузі охорони навколишнього природного середовища, використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки. В цьому документі вміщено аналіз стану довкілля в Україні, визначаються основні пріоритети охорони навколишнього природного середовища, раціонального використання природних ресурсів, встановлюються конкретні завдання щодо вирішення екологічних проблем (зокрема, зведення до мінімуму радіаційного забруднення, захист від забруднення повітряного басейну, перш за все, у великих містах і промислових центрах; захист і збереження земельних ресурсів від забруднення, виснаження і нераціонального використання; підвищення стійкості та екологічних функцій лісів; знешкодження, утилізація та поховання промислових та побутових відходів тощо) [12, с. 183].

Екологічне законодавство України виходить з того, що сучасний стан соціально-економічного розвитку в країні характеризується різким погіршенням екологічної ситуації на місцевому, регіональному і національному рівнях. Серед знакових законів можна назвати закони незалежної України у даній царині, а саме: Закон України „Про охорону навколишнього природного середовища” від 25 червня 1991 р., Закон України „Про природно-заповідний фонд України” від 16 червня 1992 р., Закон України „Про охорону атмосферного повітря” від 16 жовтня 1992 р., Закон України „Про екологічну експертизу” від 9 лютого 1995р., Закон України „Про використання ядерної енергії та радіаційну безпеку” від 9 лютого 1995 р., Закону України „Про пестициди та агрохімікати” від 2 березня 1995 р., Закон України „Про поводження з радіоактивними відходами” від 30 червня 1995 р., Закон України „Про охорону земель” від 19 червня 2003 р., Закон України „Про державний контроль за використанням та охороною земель” від 19 червня 2003 р., Закон України „Про екологічний аудит” від 24 червня 2004 р., Закону України „Про екологічну мережу України” від 24 червня 2004р., та багато інших.

Найважливіші принципи та форми використання природних ресурсів, екологічні права громадян, вимоги до охорони довкілля і забезпечення екологічної безпеки відображені і в основному національному законодавчому акті – Конституції України 1996 р. У Конституції України закладено засади екологічної політики України та обов'язок держави щодо забезпечення екологічної безпеки. Основний Закон України виходить із гуманістичних та правових засад, згідно з якими людина, її життя і здоров'я, честь, гідність, недоторканість і безпека визнаються у державі як найвища соціальна цінність. Кожному громадянину в Україні гарантується право на безпечне для життя і здоров'я довкілля (екологічну безпеку) та відшкодування шкоди, завданої внаслідок

порушення цього права. Крім того, Конституція України передбачає право громадян на вільний доступ до екологічної інформації, у тому числі щодо якості харчових продуктів і предметів вжитку та можливість її подальшого поширення.

Системоутворюючим актом комплексної галузі екологічного права та законодавства є Закон України „Про охорону навколишнього природного середовища” (1991), який визначає правові, економічні та соціальні основи організації охорони навколишнього природного середовища в інтересах нинішнього і майбутнього поколінь. Відносини у галузі охорони навколишнього природного середовища регулюються цим Законом, а також розробленими відповідно до нього земельним, водним, лісовим законодавством, законодавством про надра, про охорону атмосферного повітря, про охорону і використання рослинного і тваринного світу та іншим спеціальним законодавством [7, с. 78].

Закон України „Про природно-заповідний фонд України” (1992) визначає правові основи організації, охорони, ефективного використання природно-заповідного фонду України, відтворення його природних комплексів та об'єктів. Природно-заповідний фонд становлять ділянки суші і водного простору, природні комплекси та об'єкти яких мають особливу природоохоронну, наукову, естетичну, рекреаційну та іншу цінність і виділені з метою збереження природної різноманітності ландшафтів, генофонду тваринного і рослинного світу, підтримання загального екологічного балансу та забезпечення фонових моніторингу навколишнього природного середовища. Відповідно до законодавства держави природно-заповідний фонд охороняється як національне надбання, відповідно нього встановлюється особливий режим охорони, відтворення і використання. Україна розглядає цей фонд як складову частину світової системи природних територій та об'єктів, що перебувають під особливою охороною [8, Ст. 502].

Атмосферне повітря є одним з основних життєво важливих елементів навколишнього природного середовища. Закон України „Про охорону атмосферного повітря” (1992) спрямований на збереження та відновлення природного стану атмосферного повітря, створення сприятливих умов для життєдіяльності, забезпечення екологічної безпеки та запобігання шкідливому впливу атмосферного повітря на здоров'я людей та навколишнє природне середовище. Цей закон визначає правові і організаційні основи та екологічні вимоги в галузі охорони атмосферного повітря. Завданням Закону є регулювання відносин у цій галузі з метою збереження, поліпшення та відтворення стану атмосферного повітря, відвернення і зниження шкідливого хімічного, фізичного, біологічного та іншого впливу на атмосферне повітря, забезпечення раціонального використання атмосферного повітря для виробничих потреб, а також зміцнення правопорядку і законності у цій сфері [5, Ст. 678].

Відносини в галузі екологічної експертизи

регулюються Законом України „Про екологічну експертизу” (1995), Законом України „Про охорону навколишнього природного середовища” (1991) та іншими актами законодавства України. Екологічна експертиза в Україні – вид науково-практичної діяльності спеціально уповноважених державних органів, еколога-експертних формувань та об'єднань громадян, що ґрунтується на міжгалузевому екологічному дослідженні, аналізі та оцінці перед проектних, проектних та інших матеріалів чи об'єктів, реалізація і дія яких може негативно впливати або впливає на стан навколишнього природного середовища та здоров'я людей, і спрямована на підготовку висновків щодо відповідності запланованої чи здійснюваної діяльності нормам і вимогам законодавства про охорону навколишнього природного середовища, раціональне використання і відтворення природних ресурсів, забезпечення екологічної безпеки. Завданням законодавства про екологічну експертизу є регулювання суспільних відносин в галузі екологічної експертизи з метою забезпечення екологічної безпеки, охорони навколишнього природного середовища, раціонального використання і відтворення природних ресурсів, захисту екологічних прав та інтересів громадян і держави [3, с. 175].

Закон України „Про охорону земель” (2003) визначає правові, економічні та соціальні основи охорони земель з метою забезпечення їх раціонального використання, відтворення та підвищення родючості ґрунтів, інших корисних властивостей землі, збереження екологічних функцій ґрунтового покриву та охорони довкілля [6, ст. 349].

Закон України „Про державний контроль за використанням та охороною земель” (2003) визначає правові, економічні та соціальні основи організації здійснення державного контролю за використанням та охороною земель і спрямований на забезпечення раціонального використання і відтворення природних ресурсів та охорону довкілля [1, ст. 350].

На окрему увагу заслуговує Закон України „Про екологічний аудит” (2004), який визначає основні правові та організаційні засади здійснення екологічного аудиту і спрямований на підвищення екологічної обґрунтованості та ефективності діяльності суб'єктів господарювання. Положення цього Закону поширюються на всі суб'єкти господарювання незалежно від форми власності та видів діяльності [2, ст. 500].

„Завданням законодавства про екомережу є регулювання суспільних відносин у сфері формування, збереження та раціонального, невиснажливого використання екомережі як однієї з найважливіших передумов забезпечення сталого, екологічно збалансованого розвитку України, охорони навколишнього природного середовища, задоволення сучасних та перспективних економічних, соціальних, екологічних та інших інтересів суспільства”, - проголошує стаття 2 Закону України „Про екологічну

мережу України” (2004) [4, ст. 502].

Не менш важливим є закон, що регламентує процес поводження з таким небезпечним явищем як ядерна енергія. Зокрема це Закон України „Про використання ядерної енергії та радіаційну безпеку”, який є основоположним у ядерному законодавстві України. Він встановлює пріоритет безпеки людини та навколишнього природного середовища, права і обов'язки громадян у сфері використання ядерної енергії, регулює діяльність, пов'язану з використанням ядерних установок та джерел іонізуючого випромінювання, встановлює також правові основи міжнародних зобов'язань України щодо використання ядерної енергії.

Що ж стосується агропромислового комплексу, політики держави стосовно сільського господарства та збереження ґрунтів, то варто звернути увагу на зміст Закону України „Про пестициди та агрохімікати” (1995), що регулює правові відносини, пов'язані з державною реалізацією та безпечним для здоров'я людини і навколишнього природного середовища застосуванням пестицидів та агрохімікатів, визначає права та обов'язки підприємств, установ, організацій та громадян, а також повноваження органів державної виконавчої влади і посадових осіб у цій сфері.

Зважаючи на ситуацію, що склалася в Україні після 1986 року, внаслідок аварії на Чорнобильській АЕС, не варто забувати про актуальність питання щодо правильного поводження з радіоактивними відходами. Саме тому Закон України „Про поводження з радіоактивними відходами” (1995) відіграє особливу роль у проведенні належної екологічної політики стосовно даної проблеми. Цей Закон спрямований на забезпечення захисту людини та навколишнього природного середовища від шкідливого впливу радіоактивних відходів на сучасному етапі та в майбутньому. Дія закону поширюється на всі види діяльності з радіоактивними відходами. Слід наголосити, що 2008 року було прийнято Закон України „Про внесення змін до деяких законів України щодо поводження з радіоактивними відходами”, а вже 2009 року було прийнято Закон України „Про загальнодержавну цільову екологічну програму поводження з радіоактивними відходами” де відповідно удосконалено всі аспекти забезпечення захисту людини та навколишнього природного середовища від шкідливого впливу радіоактивних відходів.

Особливе значення у сфері законотворення займають відповідні Кодекси України, які ухвалюються Верховною Радою України. Серед них можна назвати Лісовий кодекс України від 21 січня 1994 р., Кодекс України про надра від 27 липня 1994 р., Водний кодекс України від 6 червня 1995 р., Земельний кодекс України від 13 березня 1992 р. з його останньою редакцією від 25 жовтня 2001 р., Повітряний кодекс України від 4 травня 1993 р., Кодекс України „Про адміністративні правопорушення” і відповідно Кримінальний кодекс України.

Як вже зазначалося, екологічна ситуація в Україні, та й в усьому світі, значно змінилася внаслідок катастрофи на Чорнобильській АЕС 1986 року. Не дарма ще в 1990 році Україну було оголошено зоною екологічного лиха. Саме тому на окрему увагу заслуговують закони та нормативні документи, що стосуються подолання наслідків Чорнобильської катастрофи та регулюють правовідносини у цій галузі. Насамперед, це Закон України „Про формування Фонду для здійснення заходів щодо ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи та соціального захисту населення” (1997), який передбачав створення вищезгаданого Фонду у Держбюджеті, визначав платників та тих громадян, які звільнялися від внесків.

Закон України „Про загальні засади подальшої експлуатації і зняття з експлуатації Чорнобильської АЕС та перетворення зруйнованого четвертого енергоблоку цієї АЕС на екологічно безпечну систему” (1998) передбачає регулювання особливостей правовідносин під час подальшої експлуатації та дострокового зняття з експлуатації енергоблоків Чорнобильської АЕС і населення м. Славутич, а також особливостей оподаткування суб’єктів підприємницької діяльності, здійснення діяльності яких пов’язане з ним.

Відповідно до Закону України „Про Загальнодержавну програму подолання наслідків Чорнобильської катастрофи на 2006-2010 роки” необхідно реалізувати заходи щодо подальшої соціальної, медичної і психологічної підтримки населення та його протирадіаційного захисту, в основному завершити економічне відродження населених пунктів і територій за межами зони відчуження, що зазнали радіоактивного забруднення, а також місця компактного проживання переселених громадян, забезпечити збереження їх культурно-історичної спадщини.

Не менш важливими стосовно цієї проблематики є постанови Верховної Ради України, зокрема „Про розроблення програми забезпечення населення, яке проживає в забруднених внаслідок аварії на Чорнобильській АЕС територіях” (2004), „Про розроблення соціальної програми забезпечення населення, яке проживає на територіях, що зазнали радіоактивного забруднення внаслідок аварії на Чорнобильській АЕС природним газом” (2004), „Про інформацію Кабінету Міністрів України щодо п’ятої річниці закриття Чорнобильської АЕС” (2006), „Про стан, заходи та перспективи подолання наслідків Чорнобильської катастрофи (21-ї роковини Чорнобильської катастрофи)” (2007), „Про стан, заходи і перспективи подолання наслідків Чорнобильської катастрофи” (2008).

Таким чином, суспільні екологічні відносини як інтегрований об’єкт правового регулювання, здійснюваного засобами законодавства, почали формуватися нещодавно і нині ще не набрали достатнього ступеня зрілості. Проте за роки незалежності в українському законодавстві з охорони

навколишнього природного середовища були прийняті законодавчі акти, що певною мірою врегулювали правовідносини, пов’язані з охороною довкілля, рослинного та тваринного світу, міст та міських агломерацій, водних об’єктів, захисту здоров’я населення від шкідливих наслідків промислового і сільськогосподарського виробництва, радіоактивного впливу тощо.

Беручи до уваги вищезазначене, можна стверджувати, що незважаючи на те, що законодавство України з охорони навколишнього природного середовища є більш менш систематизованим і врегульованим, все ж слід наголосити, що перед ним стоїть ще чимало невирішених завдань. Обґрунтовано виникає питання подальшого розвитку системи екологічного права, аналізу і врахування сучасної еколого-правової думки у цій галузі. Центральні органи державної як законодавчої, так і виконавчої гілок влади повинні звернути увагу на важливі питання у цій галузі, які ще не знайшли належного правового регулювання. Зокрема, особливу увагу потрібно приділити проблемі кодифікації екологічного законодавства. Мова йде про розробку і прийняття Екологічного кодексу України, завдання якого полягає у заміні Закону України „Про охорону навколишнього природного середовища”, а також забезпеченні належного рівня правового регулювання окремих секторів економіки (енергетики, сільського господарства, транспорту тощо), де необхідно вирішити гострі екологічні проблеми.

Джерела та література:

1. Закон України „Про державний контроль за використанням та охороною земель” № 963-IV від 19.06.2003 р. / Вісник Верховної Ради України. – Офіц. вид. – К.: Парлам. вид-во, 2003. - № 39. – Ст. 350.;
2. Закон України „Про екологічний аудит” № 1862-IV від 24.06.2004 / Вісник Верховної Ради України. – Офіц. вид. – К.: Парлам. вид-во, 2004. - № 45. – Ст. 500.;
3. Закон України „Про екологічну експертизу” від 09.02.1995 р. / упоряд. П. Цицима. – Чернівці: „Зелена Буковина”, 1997. – 344 с. (Збірник законодавчих актів України про охорону навколишнього природного середовища).;
4. Закон України „Про екологічну експертизу” від 09.02.1995 р. / упоряд. П. Цицима. – Чернівці: „Зелена Буковина”, 1997. – 344 с. (Збірник законодавчих актів України про охорону навколишнього природного середовища).;
5. Закон України „Про охорону атмосферного повітря” № 2707 від 16.10.1992 р. / Вісник Верховної Ради України. – Офіц. вид. – К.: Парлам. вид-во, 1992. - № 50. – Ст. 678.;
6. Закон України „Про охорону земель” № 962-IV від 19.06.2003 р. / Вісник Верховної Ради України. – Офіц. вид. – К.: Парлам. вид-во, 2003. - № 39. – Ст. 349.;
7. Закон України „Про охорону навколишнього природного середовища” від 25.06.1991 р. / упоряд. П. Цицима. – Чернівці: „Зелена Буковина”, 1997. – 344 с. (Збірник законодавчих актів України про охорону навколишнього природного середовища).;
8. Закон України „Про природно-заповідний фонд України”

№ 2456-XXI від 16.06.1992 р. / Вісник Верховної Ради України. – Офіц. вид. – К.: Парлам. вид-во, 1992. – № 34. – Ст. 502.; **9.** Законодавство України про охорону навколишнього природного середовища: Зб. законодавчих актів за станом на 20 вересня 2006 р. / Верховна Рада України: Офіц. вид. – К.: Парламентське вид-во, 2006. – 200 с.; **10.** Андрейцев В.І. Екологія і закон: Екологічне законодавство України у 2-х кн. / В.І. Андрейцев. – К.: Хрінком Інтер, 1997. – Кн. 1. – 704 с.; **11.** Дьомкін В.О. Вступ до екологічної політики / В.О. Дьомкін. – К.: Тандем, 2000. – 194 с.; **12.** Костицький В.В. Екологія перехідного періоду: держава, право, економіка (економіко-правовий механізм охорони навколишнього природного середовища в Україні). 2-ге вид. / В.В. Костицький – К.: Український інформаційно-правовий центр, 2001. – 390 с.

Oksana Derkach

The Normative and Legal Base of the Ecological Policy Regulation in Ukraine

The article deals with the overview of major laws in

УДК: 327 (477+571) „199”

© Андрій Дмитрук
(м. Тернопіль)

ОСНОВНІ НАПРЯМИ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОГО МІЖДЕРЖАВНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА У 90-Х РОКАХ ХХ СТ.

У статті автор аналізує основні напрями російсько-українського міждержавного співробітництва у 90-х роках ХХ ст. Дослідник наголошує, що саме тісна співпраця двох гілок влади обох держав сприяла активному розвитку відносин. У висновках автор зазначає, тодішній стан українсько-російських взаємин і наявна договірна база давали можливість значно повніше реалізувати потенціал та національні інтереси обох країн. Досягнення цієї мети вимагало інтенсивної співпраці на різних рівнях, подальшого зміцнення довіри і взаємної поваги, розширення дружніх зв'язків і контактів між громадянами обох держав, подолання перешкод на шляху всебічного і взаємовигідного співробітництва.

Ключові слова: Україна, Росія, відносини, міждержавне співробітництво.

Відправним моментом у процесі переходу зовнішньополітичної діяльності нашої країни на рейки самостійності і рівноправності у міжнародних стосунках стало визнання України державами світового співтовариства. На 1 січня 1993 р. республіку як незалежну державу офіційно визнали 132 країни, з них 106 встановили з Україною дипломатичні стосунки. З листопада 1990 до січня 1993 р. українська дипломатія уклала 35 міжнародних і 88 міжурядових угод на двосторонній основі. Ці дані свідчать про те, що із розпадом СРСР Україна стала повноправним учасником зовнішньополітичної діяльності.

Цілком зрозуміло, що Україна не може залишатися осторонь від цих загальносвітових процесів, хоча їй необхідно вирішувати власні завдання, пов'язані із реорганізацією її господарства та інфраструктур, а також із серйозними перетвореннями у суспільному житті.

the sphere of ecology. The article lets the reader to make his own opinion about the direction of the main part of the national ecological legislation norms to extenuation of ecological risks and both human and non-human influence on environment. The author shows the situation that exists in the system of ecological legislation nowadays and pays attention that it has changed to better during the years of Ukrainian independence. But still there a lot of things to do to make Ukrainian legislation in the sphere of environmental protection better. State legislative and executive powers must pay attention to the environmental problems of our country to be solved and must do their best to improve the ecological legislative system.

Key words: ecological policy, environmental protection, law, executive power, legislative power, ecological legislative system, legislative norms, political aspects.

Невід'ємною частиною українсько-російського співробітництва на найвищому рівні була співпраця між парламентами та урядами обох країн, створюючи на їх базі різні міжурядові та міжпарламентські групи та комітети. Тісна співпраця двох гілок влади обох держав сприяла активному розвитку відносин, напрацюванню нормативно-правового багажу та його ратифікації.

У даній статті автор поставив собі за мету розглянути основні напрями російсько-українського міждержавного співробітництва у 90-х роках ХХ ст.

Так, двостороння співпраця між Урядами двох країн була започаткована „Протоколом про співробітництво і координацію діяльності між Міністерством закордонних справ Російської Радянської Федеративної Соціалістичної Республіки і Міністерством закордонних справ України” 30 жовтня 1991 р. Протокол складався із преамбули та 10 статей. Зокрема, в статті 2 говорилося, що „сторони будуть підтримувати робочі контакти між відповідними підрозділами обох країн та при необхідності створювати робочі групи з питань, котрі мають спільні інтереси” [15]. Досить актуальними були 3 – 5 статті цього протоколу. У них сторони зафіксували, що будуть „інформувати один одного про свою діяльність, а також обмінюватися інформацією про діяльність парламентів, урядів України і РРФСР” (ст. 3), будуть допомагати в „швидшому відкритті Уповноважених представництв в обох країнах та створення відповідних умов для їх роботи” (ст. 4), проведуть „консультації з питань відкриття інформаційних представництв в обох державах” (ст. 5) [15]. Таким чином, підписаний протокол започаткував співпрацю між обома Міністерствами, створив відповідну інформативну